

Významné osobnosti naší univerzity**110 let od narození
prof. Ferdinanda Stiebitze**

Dne 7. července uplynulo 110 let od narození významného českého klasického filologa Ferdinanda Stiebitze. Narodil se v roce 1894 ve Velvarech, vystudoval gymnázium na Královských Vinohradech, kde byl jedním z jeho učitelů František Novotný. Již na gymnáziu publikoval Stiebitz svoje první překladatelské pokusy z latiny a řečtiny, po maturitě v r. 1913 se zapsal na pražskou univerzitu, studia však musel pro nástup vojenské služby na celou dobu první světové války přerušit, a tak závěrečné zkoušky složil až v r. 1920.

F. Stiebitz začal učit nejprve na středních školách, od r. 1920 v Praze na vinohradském gymnáziu, od r. 1922 na Dívčím reformním a reálném gymnáziu v Košicích a od r. 1924 v Brně na klasickém gymnáziu na třídě Legionářů. V r. 1931 se habilitoval pro obor klasické filologie na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity, roku 1936 se tu stal univerzitním profesorem, nejprve mimořádným, později řádným. Po skončení druhé světové války převzal i stolicí starověkých dějin po popraveném Vladimíru Grohovi; v r. 1947/48 se stal děkanem fakulty, v padesátých letech byl po pět let proděkanem pro vědecký výzkum, v letech 1958-61 vedoucím katedry starověké kultury. Zemřel vyčerpán po delší vážné nemoci dne 10. října 1961.

F. Stiebitz se zařadil mezi nejpřednější české překladatele z klasických jazyků. Ta to jeho činnost měla neuvěřitelně široký záběr. Překládal především poezii, hlavně lyriku a drama, a to více z řečtiny než z latiny. Jedním z jeho nejvýznamnějších řeckých překladových souborů byla Řecká lyrika, několikrát za sebou vydaná ve stále obsáhlejší podobě. Stiebitzovy snahy přiblížit antickou literaturu modernímu člověku se velmi silně projevíly při překládání antického dramatu. Vztahu antického divadla k divadlu modernímu se konec konců věnoval i teoreticky. Sám přeložil tři tragédie Aischylovy, čtyři Sofokleovy, jednu Euripidovu

a osm komedií Aristofanových, jež mu poskytovaly největší prostor pro uplatnění volnosti překladu. Přitom se však snažil – pokud to jen bylo možné – překládat antický text v úplnosti. Svou tvůrčí samostatnost projevil např. v komedii *Lýsistraté*, kde se pokusil vystihnout jazykovou odlišnost lákónštiny tím, že zde Spartanka promlouvá ve slovenštině. A tuto svou snahu po aktualizování jazykového projevu uplatnil i v dalších překladech komedií. Mimoto přebásnil a dotvořil Vaňorného překlad *Odysseu*. Z římské poezie přeložil především Ovidiovy *Proměny*, úryvky z *Lucretia* a připravil rozsáhlý výbor z *Římské lyriky*.

V oblasti prózy přitahovaly Stiebitze především různé méně často překládané žánry, zejména antická novelistika. Přetlumočil např. *Apuleiova Zlatého osla* i řadu menších skladeb a úryvků, vydal v překladu vtipnou Senekovu satiru *Apokolocytosis*, překládal zajímavé pasáže z antických historiků, *Alkifrónovy listy hetér*, ale i soubory antických vtipů prozaických a veršovaných, s nimiž měl v 50. letech velký úspěch na desítkách veřejných vystoupení. Přeložil deset *Plútarchových životopisů* a za války vydal český překlad vybraných řečí *Démostenových* pod příznačným názvem *Poslední boj Řeků o svobodu*. Mezi jeho překlady figuruje též *Apokalypsa*, apologetický dialog *Octavius od Mínucia Felika* a legenda o sv. *Vojtěchovi* (pořídil dokonce český překlad latinského popisu pitvy od Jana Jesenského z doby kolem r. 1600).

Všechny tyto překlady jsou doprovázeny zasvěcenými literárními úvody, a tak se nelze divit, že byl Stiebitz s to již roku 1936 vydat své *Stručné dějiny řecké literatury* a o dva roky později obdobné *Stručné dějiny římské literatury* – dvě díla, jež byla nahrazena až v r. 2001 českými překlady dějin řecké literatury od L. Canfory a v r. 2003 překladem dějin římské literatury od G. B. Conta.

Stiebitzovo zaujetí pro antickou kulturu bylo doprovázeno hlubokým zájmem o dědictví antiky v moderní české, a vůbec světové kultuře. Z hlediska Stiebitzova odborného vývoje je však typické, že jeho vědecký růst ve 20. letech vycházel z jazykové složky klasické filologie a že měl vzácnou

schopnost propojovat navzájem metodologické přístupy filologické s literárněvědnými a historickými. (Z jeho studií historicky orientovaných si zaslouží zmínky např. stať *Osudy starověkých diktatur a diktátorů*; v této oblasti však více než přímá publikační činnost znamenaly cenné Stiebitzovy podněty, které dovedl poskytovat svým žákům – v době, kdy po válce přednášel starověké dějiny.)

Ve 30. letech se Stiebitz začal zabývat antickými pohledy na dědičnost a výsledky své práce vtělil do několika státi, zejména do monografie *Biologické základy antických názorů o dědičnosti*, která vyšla ve Spisech naší fakulty v roce 1937.

Ferdinand Stiebitz jako vysokoškolský profesor byl náročný v seminářích i při zkouškách, do svých přednášek vkládal různá extempore s ukázkami překladů, anekdotami o antických autorech a dalšími vložkami. Nicméně i prof. Stiebitz se dožil dob, kdy se u nás nad studiem řecké a římské kultury začaly stahovat temné mraky: nám, svým studentům, kterých koncem 50. let již nebylo mnoho, však vštěpoval pevně přesvědčení o tom, že každá vyspělá moderní evropská civilizace si musí být dobře vědoma svých antických kořenů a právě jejich poznáním pak bude moci bojovat za to, aby se výraz „humanita“ nestal jen prázdným pojmem. Naše přítomnost mu dává za pravdu.

D. BARTOŇKOVÁ

Jaroslav Ondráček – dvojí výročí

Letos uplynulo 75 let od narození významného českého anglisty PhDr. Jaroslava Ondráčka, CSc., a 20 let od jeho úmrtí.

Narodil se v Novém Městě na Moravě a libežné krajině Českomoravské vrchoviny zůstal věrný po celý život. Už v raném věku se u něho projevalo mimořádné hudební nadání (hrál na akordeon, pak na housle a na kytaru) a teprve v maturitním ročníku gymnázia dal přednost studiu jazyků před konzervatoří.

Na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně začal studovat v r. 1949 ang-

ličtinu a italštinu a v r. 1953 studium ukončil s výborným prospěchem. Následovala povinná vojenská služba, ta však byla pro citlivého Jaroslava utrpením; ze zdravotních důvodů mu byla naštěstí zkrácena jen na několik měsíců. V r. 1954 byl přijat jako lektor angličtiny, zpočátku jen externí, na katedru jazyků Filozofické fakulty a teprve roku 1962, po zrušení této katedry, byl převeden na anglistiku. V r. 1968 získal doktorát filozofie a v r. 1973 hodnost kandidáta filologických věd.

Byla jsem jeho studentkou a později kolegyní, dobře tedy vím, jak výborná byla jeho angličtina, jak bohatou měl slovní zásobu a jak vynikající byla jeho výslovnost. Přitom byl vlastně samouk, protože na novoměstském gymnáziu se angličtině nevyučovalo, studenti měli povinnou francouzštinu. Jaroslav Ondráček se tedy distul do studia angličtiny sám, s pomocí kurzů *English by Radio* vysílaných britskou stanicí BBC. Ta byla v Novém Městě na Moravě dobře slyšitelná, a tak Jaroslav pilně poslouchal, psal diktáty a při opakovaném vysílání si je doplňoval a opravoval. Bylo to před více než padesáti lety, kdy o dnešní audiovizuální technice, používané též k výuce jazyků, nebylo u nás ještě ani potuchy. Jazykové praxe v cizině si náš kolega také moc neužil: byl jednou ve Finsku (jehož jazyk rovněž studoval), v Itálii a dvakrát v Británii. Jeho bratr v r. 1969 emigroval do Švédska, a tak vůbec nepřipadalo v úvahu, že by se Jaroslav mohl stát pedagogickým vedoucím některé skupiny studentů, která odjížděla do Anglie v rámci bezdevizové studentské výměny mezi anglistikou v Brně a rusistikou v Leedsu (i když se tato výměna uskutečňovala, skoro zázkakem, po dobu delší než dvacet let).

Ve své vědecké práci se Jaroslav Ondráček, jako nemnoho českých lingvistů, soustředil na srovnávání angličtiny s italštinou. Při svém výzkumu slovesných časů a způsobů v angličtině a italštině (i češtině) vždy vycházel z konkrétních textových příkladů a svými poznatky o shodách a rozdílech mezi zkoumanými jazyky přispíval k jejich hlubší lingvistické charakteristice. Publikoval hlavně ve *Sborníku prací filozofické fa-*